



זהו הרגע ההיסטורי ליוזמת שלום גדולה

לא במיקרה הזכיר יאסר ערפאת בשיחתו עם העיתונאי הישראלי אמנון קפליוק, לפני שבוע, את שארל דה-גול, שסיים את מלחמת-הדמים באלג'יריה אחרי שטבע את הסיסמה "שלום בין אמיציה לבין".

מבחינה מסויימת נתונים עתה הפלסטינים במצב דומה לזה שבו היו מצויים בסוף מלחמת ששת-הימים. אז, כמו עתה, גואשו מכל מדינות ערב וצבאותיהם, וגם מן הידדים הכוגניים בעולם. אך מבחינה אחרת, הם מצויים עתה במצב שבו היה נתון אנוור אל-סאדאת בתום מלחמת יום-הכיפורים.

לקראת סופה של אותה מלחמה נחלה ישראל ניצחון צבאי בשדה-הקרב. כוחותינו עמדו במרחק של 101 קילומטרים מקאהיר הבירה, אחרי שחצו את התעלה במיבצע מזהיר של אריאל שרון. צה"ל כיתר גיס מצרי שלם, הארמיה השלישית, כשם שהוא מתר עתה את הכוחות הפלסטיניים בביירות.

אך מבחינה פסיכולוגית, יצאו המצרים מנצחים מאותה מלחמה. חרף כל מה שאירע לאחר מכן, זכרו העם המצרי והעולם כולו את המראה הבלתי-נשכח של הצבא המצרי כשהוא חוצה את התעלה וכובש את קו ברילב המהולל. מה גם שבסוף המלחמה עמדו עדיין שתי הארמיות המצריות ממזרח לתעלה, על האדמה שכבשו מירי צה"ל.

מבחינה פסיכולוגית, הפלסטינים ייצאו כי מנצחים מן המלחמה הנוכחית.

העם הפלסטיני והעולם כולו יזכרו כי במשך עשרה שבועות עמד הצבא הפלסטיני, הקטנטן, שיצא זה עתה מן המחתר, מול המכונה הצבאית היעילה ביותר בעולם, מול הפגזות-תופת והפצצות-איימים שלא נפלו ממחוזות מלחמת-העולם. בגין עצמו הזכיר את ברלין ודרדון, הערים המופצצות ביותר באותה מלחמה, כדוגמות לביירות. המיחמה הזאת קצפה את גוֹם של הפלסטינים, וביצרה את מנהיגותו האישית רבה יאסר ערפאת.

כמו אנוור אל-סאדאת אחרי יום-הכיפורים, יכול עתה יאסר ערפאת להרשות לעצמו לצאת ביוזמת-שלום — והוא אכן עושה זאת בפה מלא. על אספ ועל חמתם של מנהיגי ישראל ודובריה (ובניהם כדאיניקים המשתיי לים כביכול למחנה-השלום) המבקשים לאטום אוזניהם. הוא יבדוק להרשות זאת לעצמו, כי הוא נשאר בביירות מבני לברוח, מפני שחירף שם את נפשו והתחלק שם יום-יום בסיבוקות חייו (בניגוד למנחם בגין, אגב), ומפני שאין איש בעולם הערבי כולו הזכאי עתה לקפק באומץ יבין האיש והלאומי.

מועמר קדאפי ודומיו, גיבורי-הפה ופחדני-הלב, נראים עתה כמגוחכים בלבד. העם הפלסטיני מסוגל עתה להיענות ליוזמת-שלום. זוהי הזדמנות היסטורית כבירה. אם תזמין כמו קודמתיה — מי יודע אם לא יאמר ההיסטוריון, בעוד מאה שנים, כי זאת היתה ההזדמנות האחרונה.

אין לי ספק כי תזמין, כי אנשים קטנים שולטים עתה בישראל, כפי ששלטו בה ב-1967. בהשוואה בין לוי אשכול ובין מנחם בגין, איני בטוח אם אשכול כבדהפה נפל מבגין חוצבי-הלהבות. כסילים יאמרו: הנה אתה מודה שהמלחמה היתה טובה, תודות למלחמה יכולת לדבר עם יאסר ערפאת, תודות למלחמה נוצרו הנסיבות המאפשרות עכשיו יוזמת-שלום. משמע שאריאל שרון צדק. זוהי שמיית.

אפשר היה לצאת במיתקפת-שלום דרמאטית, כשם שניתן היה לצאת למיתקפה צבאית קטלנית. לא היה צורך לקטול רבבות כדי לאפשר זאת. ניתן היה להשיג זאת, ואולי בתנאי טובים יותר, אילו היתה ממשלת-ישראל מוכנה לבוא אל אש"ף, ואל העם הפלסטיני ביכול, במחווה היסטורית, כפי שבא אנוור אל-סאדאת אלינו. חכמים יאמרו: עצם הרעיון הוא אבסורדי. הרי כל מלחמת-הלבנון לא באה, מבחינת אריאל שרון, מנחם בגין ורפאל איתן, אלא כדי לשבור את העם הפלסטיני, למנוע את הקמת מדינתו ולאפשר את סיפוח הגדה והרצועה לישראל. רפול, המוכשר פחות משני האחרים לשקר, הכריז כי מלחמתו בלבנון היא מלחמה על ארץ-ישראל.

מובן מאליו שזה נכון. אין לי אשליה. **ככל זאת, אני משוכנע כי איני משחית כאן מלים לריק.**

איני כותב שורות אלה למען בגין, שרון ואיתן. אני כותב אותם למען האדם הישראלי החושב, המסוגל לעמוד מול נחשולי שטיפת-המוח. אני כותב אותם למען הצעירים, שיפשו מחר את המדים, ושיצטרפו להתמודד עם חוויותיהם מימי המלחמה ולהטיק מסקנות. יש הזדמנות, יתכן כי תהיה קיימת גם מחר, אם אין ממשלת-ישראל מסוגלת לראות אותה, ואם גם עיני האופוזיציה הראשית בהו מלאות — התפקוד הראשון הוא לספק את הממשלה ואת האופוזיציה, ולכוונן בישראל הנהגה שי-תהיה מסוגלת לעשות היסטוריה.

שלום ונכונות



עם אש"ף

הכרוכות בפיתרון זה. נהגל אותו ברוח טובה, כפי שניהלנו את המשא-המתן עם מצריים, שהיה מבוסס על הנחות דומות.

מן הרגע שתקבלו את הצעתנו זו, נפסיק את כל מעשי-האיבה נגדכם, ואתם תפסיקו את כל מעשי-האלוי מות נגדנו.

אחרי מלחמה נוראה זו, שהביאה עימה הרס ושכול, הבה ונפתח בחד דף חדש, אשר ישים קץ למאה שנים של סיכסוך עקוב-דם. בשם הלוזמרים האמיצים משני הצדדים, בשם המישפחות השכונות והפלוטרים מוכני הגזרה, כדי שהנער של שני העמים שוב לא ישמש כבשר-יתותחים במיחממות נוספות — הבה, ניתן הזדמנות לשלום!

אין לי שמץ של ספק כי מחווה חכמה כזאת בשדה הקרב היתה זוכה בהיענות חיובית מיידית מצד העם הפלסטיני ביכול, ומצד אש"ף בפרט. אני יודע זאת, וגם ממשלת-ישראל יודעת זאת.

אני יודע, כי הצגתי את הדברים האלה, כימעט באותן המילים, ליאסר ערפאת עצמו, בפגישתי עימו, והוא השיב תשובה חיובית חדים-שמעית. בשרוה של התבטאויות נוספות בשבועות האחרונים, לא השאיר ספק לגבי נכונות אש"ף לעלות על דרך זו. אך גם לוגא השמיע את כל ההתבטאויות האלה, אין ספק כי פנייה ישראלית דרמאטית כזאת היתה נענית.

הפלסטינים נוכחו שוב לדעת כי אין לסמוך על גורמים זרים, ערביים ולא-ערביים, וכי אין להם סיכוי לגבור על ישראל בדורנו. הם מוכנים למילחמה ארוכה, של דורות רבים, אם לא תהיה להם ברירה — אך הם ייענו בשימחה ליוזמה מכובדת, שתבטיח להם פשרה הוגנת. במסורת הערבית, יש ערך מיוחד למחווה נדיבה שז המנצח בשדה-הקרב.

מחווה כזאת יכולה לנגן על מיתר מיוחד בנשמה הערבית. משירורי ערב היללו את גדולת-האומה, שנהגה כן. ההיסטוריונים הערביים העלו על נס את תבונתם, דמיונות כמו החליף עומר והסולטאן צלאח-אל-דין אל-איובי וכו בתהילת-נצח בשל תכונה זו.

יש ואדם הייב להשמיע את קולו ולהציע הצעות. כיוודעו היטב כי קולו לא יישמע והצעותיו לא תתקבלנה. זאת יכולה להיות חובה מוסרית, מדינית ואינטלקטואלית.

אני כותב את הדברים הבאים ברוח זו. אין לי כל אשליה לגבי סיכוייהם להתגשם. אך אל-ינא ייאמר בעתיד כי לא היו בישראל באוגוסט 1982 קולות שאמרו את הדברים בפה מלא.

ריום החמישי של מלחמת ששת-הימים, ה-9 ביוני 1967, פירסמתי מיכתב גלוי אל ראש ממשלת-ישראל, לוי אשכול. הוא הופיע באותו יום מעל עמודי הצהרון דף, וכעבור שלושה ימים בעמודי העולם הזה (1554). במיכתב זה הצעתי ללוי אשכול לפנות בקריאה דרמאטית לעם הפלסטיני, ולהציע לפניו את האפשרות של הקמת מדינה פלסטינית בגדה וברצועה, לצד ישראל ותוך שלום ושיתוף-פעולה עימה. הצעתי לערוך תוך שלושה חודשים מישאלי עם בקרב הציבור הפלסטיני בשטחים שנכבשו זה עתה, כדי לאפשר לו להכריע אם לקבל הצעה זו אם לא.

באותם רגעים עמדה לפנינו הזדמנות היסטורית. צה"ל הביס את הצבאות המהוללים של מצריים וירדן, ועמד להביס את צבא-סוריה. כל השטח שבין הירדן והים היה נתון, זו הפעם הראשונה, בידונו. ניתן היה — גם זה בפעם הראשונה מאז מאי 1948 — לדבר במישרין אל המוני העם הפלסטיני, בלא מתווכים.

הפלסטינים היו נתונים בהלם גמור. כל האשליה, שבהן דבקו עד אז, נמוגו תוך כמה שעות. בשני הצדדים — בעם הישראלי ובעם הפלסטיני — היתה נכונות לשמוע דברים חדשים ונועזים, אשר ישימו קץ לסיכסוך ההיסטורי ביניהם, אחת ולתמיד.

היתה הזדמנות היסטורית, והיא הוחמצה. מדוע? מפני שאנשים קטנים עמדו בראש המדינה. הם היו שבוים בידי הסיסמיות של עצמם, המושגים השיגוריים של עצמם. הם לא היו מסוגלים להברקה היסטורית.

דיברתי לאחר מכן לא פעם עם לוי אשכול על כך, והוא השיב לי בטענות של תגרן בשוק. הרוצה לעמוד על המקח, כדי להשיג מחיר טוב יותר עבור סחורה מעטה יותר, האנשים שמסבינו — מבגין ועד דיון, מאנשי מפ"ם ועד גולדה — לא היו חכמים יותר. התוצאות כתובות בסיפרי ההיסטוריה. אש"ף צמח במהירות והפך גורם לאומי ובינלאומי. הבעייה הפלסטינית היתה לבעייה מרכזית בעולם ובמרחב. המלחמה נמשכה ואכלה כל חלקה טובה אצלנו ואצלם. היא הביאה אותנו עתה עד צפון הלבנון, ושום סוף אינו נראה באופק. בשנים האחרונות באו רבים וקוננו: "הלוואי וניצלנו את הזדמנות ההיסטורית של 1967. היה מחדל. טעינו. שינוי לא ראינו את הנולד."

אתם האנשים שתקו ב-1967, או שאמרו אז את ההיפך, עכשיו יש להם הזדמנות גדולה לכפר על העוון. כי הנה נוצר מצב, הרומה להפליא למצב של אז, שזוכ הגיעה השעה.

אני מציע לממשלת ישראל לעשות עתה את אשר לא נעשה אז.

אני מציע לה לפנות אל ההנהגה הלאומית של העם הפלסטיני — אש"ף — בהצעה נדיבה לפיתרון כולו ומיידי של הסיכסוך ההיסטורי. היום, בשבוע ה-11 של המלחמה הארוכה ביותר בתולדות ישראל מלבד מלחמת-העצמאות, לפני יציאת ראשי אש"ף וכוחותיו מביירות, אני מציע לממשלת ישראל לפנות אל העם הפלסטיני כזו הלשון: "המיחמה הזאת היא המיחמה הישירה הראשונה בין צבא-ישראל וכן צבא פלסטיני מאז 1948."

במלחמה זו לחמו חיילינו במסירות ובגבורה, ורבים מהם נתנו את נפשם. מתוך אמונה שלמה שהם לוחמים למען השלום והביטחון של עמנו. גם חיילים הצטיינו במלחמה זו בעוזרו ובמסירות. בעומדם לבדם מול צבאנו האדיר, שנהגה מעדיפות כבירה, הוסיפו כבוד לעצמם ולעמכם. במלחמה זו גם הוכח כי אף אחת מן הארצות הערביות לא חשה לעזרתכם, וגם ברית-המועצות לא נקפה אצבע כדי להצילכם. גורלכם נתון בידיכם, ובידיכם בלבד.

"בשדה-הקרב אנחנו מציעים לכם: הבה ונשים קץ למיחמה בין שני עמינו!"

אנו מוכנים להכיר בכך כממשלה הזמנית שהיפאקטו של העם הפלסטיני, אנו תובעים מכם להכיר ברומנית בוכוח-קיומה של מדינת-ישראל. אנו מוכנים לנהל איתכם משאומתן לשלום, שיהיה מבוסס על הגשמת זכותו של העם הפלסטיני להגדרה עצמית וכיבוד זכותו כחברה שוות-זכויות במישפת האומות, ועל קיומה של ישראל בשלום ובביטחון. אנו יודעים שפירוש הדבר, למעשה, הסכמתנו להקמת מדינה פלסטינית בגדה המערבית ורצועת-עזה, על פי הגבולות שהיו קיימים לפני מלחמת ששת-הימים, ואנחנו מוכנים להיכנס איתכם לאלתר למשאומתן על הבעיות